

ŠE O RESOLUCIJI ITAL. KAT. AKCIJE NA OPČINAH

Za versko enakopravnost slovenskega ljudstva

Prepovedati hočejo slovenske božične pesmi - Kaj je z našimi verskimi pravicami v Trstu?

Zloglasna resolucija Italijanske Kat. Akcije na Opčinah, objavljena 28. avgusta proti Slovincem in tudi ondotnemu župniku v najbolj razširjenem nacionalističnem glasilu teh krajev — Il Piccolo — še vedno razburja naše ljudi.

Človek bi na prvi pogled sodil, da gre za čisto krajevno, malopomembno zadevo, o kateri ni vredno na dolgo in široko razpravljati. Toda stvar je žal nekoliko drugačna: v istem Piccolu je namreč kmalu zatem nekdo priobčil tudi napad na slovensko Marijino proslavo z dne 9. septembra, vprašajoč oblastva, kako morejo trpeti, da so bili med cerkvenim sprevedom dovoljeni na cestah Opčin slovenski napisi.

Gonja se torej nadaljuje. Ker se ni do danes še nobeno višje cerkveno oblastvo oglasilo, da bi spregovorilo o zadevi jasno in odločilno besedo, dobiva stvar, ki je na žalost postala javna, vse bolj splošen in načeln značaj. Kar se je zgodilo danes na Opčinah — pravijo ljudje — se lahko jutri pripeti tudi v ostalih župnijah našega ozemlja, kamor prihajajo v vse večjem številu tuji priseljenci.

Kaj se je pravzaprav primerilo na Opčinah? Med službo božjo v spomin openskega zavetnika sv. Jerneja so domači pevci kljub prepovedi g. župnika počastili svetnika s prastaro, splošno priljubljeno slovensko versko pesmijo. To je vse!

Od tod viharno ogorčenje Italijanske Kat. Akcije openskih doseljencev zoper domačine.

BOLIJO JIH UŠESA

Da bo stvar ljudem popolnoma jasna, moramo ugotoviti, da pri latinskih mašah, kakor je bila ona v čast sv. Jerneja, Cerkev ne prepoveduje med daritvijo ali po njej petja v ljudskem jeziku. Prastara slovenska pesem, ki so jo zapeli Openci, je bila torej v popolnem skladu s splošnimi cerkvenimi načeli!

Zakaj se je zdelo župniku kljub temu primerno, naj pesem odpade? Prav gotovo ne iz kakega sovraštva do Slovincem, kajti mi poznamo openskega gospoda in vemo, da je slovenskim vernikom naklonjen. Če je želel, naj bi se pri skupni službi božji ne zapela slovenska pesem, je to storil samo za voljo tega, da bi ne dražil in odbijal prisotnih Italijanov.

Narodna nestrpnost se je namreč pri nas celo med pobožnimi in dejavnimi italijanskimi katoličani tako razpasla, da ne morejo niti v cerkvi trpeti — slovenske besede!

Ko začujejo slovensko pesem ali molitev, se zdrznejo, kakor da bi jih kača pičila. Naša beseda se jim zdi kot nekaka žalitev in pravo izzivanje, kateremu se nagonsko uprejo.

Ta pojav opažamo posebno v Trstu. In tako se dogaja, da pri skupnih cerkvenih obhodih po mestu, slovenskim vernikom ni le prepovedano slovensko petje, temveč da so jim nekateri duhovniki celo priporočali, naj ne molijo »preveč naglas«, da bi s tem ne dražili in jezili Italijanov. Saj se je že primerilo, da so med slovenskimi molitvami začeli laški verniki glasno godrnjati!

Narodna nestrpnost je tudi kriva, da ob slovesnem zaključku škofijskega Marijinega leta v Trstu zastopnik Slovincem ni smel go-

voriti. Ravno tako ni smel govoriti ob odkritju Marijinega kipa na trgu Garibaldi, čeprav so se prispevki za kip pobirali tudi med slovenskimi verniki škofije.

Nič ni bolj značilno za naše razmere kot to, da se za jezikovne pravice Slovincem v Trstu neprimerno bolj zavzemajo komunisti kot italijanski katoličani.

Komunisti so pri zadnjih volitvah kljub odporu vseh italijanskih strank poslali na glavni trg našega mesta slovenskega govornika, medtem ko so gruče laške katoliške mladine oglušujoče žvižgale! Ali ni žalostno, da morajo dajati ateistični komunisti katolikom nauke o krščanski enakopravnosti in strpnosti med narodi?

Starodavne pravice so nedotakljive

Upoštevalo te dejanske razmere, je openski župnik odredil v svoji vasi naslednje: slovenski domačini naj imajo svojo službo božjo, italijanski priseljenci svojo. Vsakdo naj tu svobodno moli in poje v svojem jeziku. Pri skupnih slovesnostih, katerih se udeležujejo verniki obeh narodnosti, naj se pa uporablja latinščina.

Na prvi pogled bi človek sodil, da je to edino pameten in pravičen izhod. Toda če stvar globlje premislimo, odkrijemo, da je zadeva vendarle nekoliko bolj zapletena.

Resolucija Ital. Kat. Akcije na Opčinah označuje za skupne verske slovesnosti, pri katerih naj se rabi samo latinščina, praznovanje božične noči, veliki teden, sv. Rešnjega Telo, večerne maše in praznovanje dneva domačega zavetnika ali patrona.

Če bi cerkvena oblastva usvojila zahtevo priseljencev, bi to ne pomenilo samo, da bi Openci ne mogli nikdar več peti v svoji cerkvi starodavne slovenske pesmi o sv. Jerneju, temveč da bi bile vselej izrinjene iz cerkve n. pr. tudi vse častitljive in prelepe slovenske božične pesmi, ki jih naš narod že dolga stoletja prepeva in brez katerih si božiča niti zamisliti ne more.

In zakaj naj bi se to zgodilo? Samo zavoljo tega, ker so se na Opčine, kjer ni bilo pred desetletji niti ene italijanske družine, priselili v zadnjih časih trumoma tujei, ki so, kakor beremo v zloglasni resoluciji, proglasili domačine za »manjšino«, sebe pa za večino, se pravi za gospodarje v vasi.

Mile slovenske božične pesmi naj bi v cerkvi za vekomaj utihnile le zato, ker italijanske priseljence žalijo in vznemirjajo! Če jih jezik domačinov že tako izziva in žalja — pravijo ljudje — si doseljeni kristjani prav lahko odpomorejo: poiščejo naj si

bivališče kje drugje v prostrani Italiji, kjer jim ne bo treba poslušati slovenščine. Saj mi jih nismo klicali v naše kraje! Če so pa že tu, naj bodo z domačini vsaj strpni in dostojni!

S kakšno pravico zahtevajo, da Slovenci ne bi več smeli pri slovesnih službah božjih peti v svojem jeziku? Slovenske božične in druge cerkvene pesmi se pri nas ne prepevajo od večeraj. Pojejo se povsod skozi stoletja.

Cerkveni zakonik pa je v svojih predpisih (členi 25 do 30) nadvse jasn in nedvoumen: običaj, ki z odobrenjem Cerkev traja nepretrgano najmanj 40 let, se spremeni v pravico in obvezen zakon, ki ga nihče ne sme samovoljno ukiniti. Kaj pa še, če traja običaj dolga stoletja!

Ako se Openci čvrsto drže starodavne pesmi o sv. Jerneju, katero so od pamtiveka peli njihovi očetje in pradedje, ravnajo torej iz nekakega nagonkega čuta za postavo in pravičnost.

KJE JE PRAVIČNA REŠITEV?

Da bi nas kdo napačno ne razumel, izjavljamo, da priznavamo priseljencem v naše kraje isto pravico do dušnega pastirstva v materinem jeziku, kakor jo mi sami zase zahtevamo. Nikdar pa ne bomo privolili, da bi se to smelo zgoditi na škodo že pridobljenih starodavnih pravic grudorodnega slovenskega ljudstva. Še manj bomo seveda privolili, da bi se latinščina uporabljala kot sredstvo za izpodrivanje in odpravljanje slovenščine v cerkvah.

Če žele Italijani obhajati cerkvene praznike s svojimi pesmimi, naj to svobodno de-

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

GRONCHI PRIDE V TRST

Predsednik republike bo prispel 7. oktobra v Trst, da prisostvuje otvoritvi obnega zbora vsedrjavne zveze italijanskih novinarjev.

SUEZ PRED ZDRUŽENIMI NARODI

Drugo londonsko zasedanje predstavnikov 18 držav, ki naj bi rešili spor o Suez, se je končalo s popolnim neuspehom. Na njem so sicer sklenili, da se ustanovi »Odbor uporabnikov Sueškega prekopa«, kateremu naj bi se plačevale prevoznine, toda na zahtevo ameriškega zunanjega ministra Dullesa so dodali, da to plačevanje ni obvezno. Kdor želi, lahko odšteje prehodnino Egiptu.

S tem dodatkom so bili prekržani vsi načrti, ki so jih snovali Angleži in Francozi, in Nasser je v bistvu — zmagal. Da je to res, se je takoj izkazalo: Italija je izjavila, da bo zaradi posebnih razlogov plačevala prevoznine Nasserju in ne odboru koristnikov.

Francoški zunanji minister Pineau se je zastran tega razhudil in očital Italiji, da je s svojim sklepom vzela bodočemu odboru sleherni pomen in smisel. Francozi in Angleži so hudi tudi na Ameriko, češ da jih je v odločilnem trenutku pustila na cedilu. V svoji jezi so tožili Egipt na Varnostni svet Združenih narodov, toda Nasser je, ne bodi len, takoj vložil pritožbo na isti Varnostni svet proti Angležem in Francozom, češ da s svojimi vojnimi ukrepi ogrožajo mir.

Medtem ko to pišemo, so se začele v New Yorku razprave o sueškem sporu.

ITALIJA IN AVSTRIJA

Odnosaji med sosednima državama so se po Tambronijevem govoru v Bocnu čez noč znatno poslabšali. Glavni vzrok so razmere na Južnem Tirolskem, te dni se je pa pridružil še naslednji dogodek.

Avstrijski železniški uradnik Egon Mayr je svoj čas ob meji na Brennerju raztrosil iz vlaka 50 izvodov lista Austria, v katerem je bil objavljen zelo oster članek proti Italiji. Zastran tega je predsedel 9 mesecev v preiskovalnem zaporu v Bocnu in pred kratkim so mu prisodili tri leta ječe.

Ker se je avstrijske javnosti polastilo veliko razburjenje, je dunajska vlada sklicala sejo, na kateri je naročila zunanjemu ministru Figlu, naj zahteva od rimske vlade takojšnjo osvoboditev Mayra.

Obenem je kancler Raab izjavil, da Italija na žalost ni še izpolnila pogodbe Gruber-De Gasperi o zaščiti nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Avstrija — je dejal — se drži strogo podpisanega dogovora in »bo zahtevala od Italije, naj isto stori tudi ona«.

Kolikoli nevolja vlada v Avstriji, se jasno vidi že iz naslednjega: železničarji v Linzu so sklenili, da ne pojdejo vse dotlej na počitnice v Italijo, dokler ne bo izpuščen njihov tovariš Mayr. V Gradcu je bil ustanovljen »Odbor za podpiranje južnotirolske osvobodilne borbe«. Sklenili so, da bodo — če se razmere ne spremenijo — nabili na vse državne meje napise s pozivi kot n. pr.: »Avstrijci, Nemci vrnite se! Če želite k morju, potujte v Francijo ali k Titu, samo ne v Italijo!«

Še pred tujskoprometno sezono za l. 1957 naj bi se sklicala po vseh mestih Zapadne Nemčije zborovanja z geslom: »Nihče ne sme obiskati dežele, v kateri se preganjajo Nemci!«

HRUŠČEV IN TITO

Najvplivnejši mož Sovjetske zveze Nikita Hruščev je med svojim »oddihom« v Jugoslaviji skoro neprestano v družbi maršala Tita. Najprej sta šla na državno veleposelstvo Belje in tu lovila divjačino, nato sta si ogledala zagrebški velesejem, kjer se je Hruščev dolgo mudil tudi v italijanskem oddelku. S Titom sta popila ekspres kavo, nato si je Hruščev natančno ogledal stroj in vzkliknil: »Italijani so sončen in sproščen narod!«

Iz Zagreba sta šla na otok Brioni, od koder sta jo mahnila tudi v Koper in na Socerb, kjer sta uživala krasen pogled na tržaško mesto. Spet je stopil v rabo daljnogled, s katerim si je že Mikojan ogledoval naše pristanišče in njegove industrijske naprave.

Da se oba državnika menita samo o lepem vremenu, seveda nihče ne verjame. Njuni razgovori so sicer zaviti v najstrožjo tajnost, vendar politični opazovalci sodijo, da razpravljata o odnosih med Jugoslavijo in Rusijo, ki so se v zadnjih časih menda nekoliko poslabšali: Tito gleda baje na sueški spor nekoliko drugače kot Hruščev in tudi se odnosi med Jugoslavijo in njenimi komunističnimi sosedi niso še tako uredili, kakor je bilo dogovorjeno. Še vedno so v teh deželah, kot n. pr. v Albaniji, na oblasti močje, ki so bili ljuti Titovi sovražniki.

Med razgovori v Istri je prav gotovo padla kaka beseda tudi o tržaškem Vidaližu.

TRI SO SPET OBESILI

V petek ob eni uri po polnoči so Angleži dali obesiti na dvorišču jetnišnice v Nikoziji na Cipru tri fante, ker so v borbi za svobodo svoje domačije streljali na britanske vojake in enega težko ranili. Število doslej usmrčenih mladih grških narodnjakov je s tem zrastle na osem.

V znak protesta je bila na otoku proglašena stavka; čez noč se je ustavil ves promet na cestah, zaprte so bile vse trgovine, časniki so prenehali izhajati in ponekod so zaprli celo poštne urade. Angleži so obdali vladna poslopja z bodečo žico in jih dali zastražiti od vojaštva, da bi jih Grki ne napadali.

V glavnem mestu matične države, v Atenah, je zavladala prava narodna žalost. Tudi tu so ustavili avtobusni in tramvajski promet in radio je črtal iz svojega sporeda lahko glasbo. Prebivalstvo je poslušalo samo posmrtno koračnice.

Za nesrečo, ki je obiskala Ciper, so odgovorni Angleži sami, ker so odklonili ponudbo odporiške organizacije Eoka, naj se med njo in Angleži ustavijo krvave borbe in sklene premirje. Ker je guverner Harding mislil, da je Eoka že na tleh, je namesto da bi sprejel premirje — zahteval od Eoke, naj se na milost in nemilost vda in izroči orožje. Učinek je bil seveda čisto nasproten: borbe so se poostrele.

Politični pogršek, ki so ga zakrivali Angleži, se sedaj maščuje. Razmere na otoku

so se samo poslabšale in miroljubna rešitev ciprskega vprašanja je sedaj težja, kot je bila prej.

Naše ljudstvo se z lahkoto vživlja v položaj Grkov na Cipru, saj je samo dovolj hudega doživelo pod fašistično Italijo, ki je na smrt obsodila in dala postreliti ne 8, temveč 10 naših fantov, a dosegla s svojo krutostjo samo to, da bo njihov spomin večno živel med našim narodom.

KRATKA PAMET

Ponedeljski Piccolo hvali na moč one slovenske starše, ki pošiljajo svoje otroke v laške šole, češ da če naj dobe otroci pozneje službe na Tržaškem ali Goriškem, a ne kje v Jugoslaviji, je edino pametno, da obiskujejo italijansko šolo.

Kaj če bi isto pravilo veljalo tudi za italijanske učence v Istri, ki bodo iskali vsakdanji kruh v Jugoslaviji in ne v Italiji? Vsi bi se morali vpisati v slovenske ali hrvatske šole in italijanska manjšina bi bila v enem rodu potujčena!

Modrijani pri Piccolu, kakor vidimo, ne vedo, kaj govore, ne znajo, kje se jih drži glava.

DAVČNE PRIJAVE

Letos je bilo v Italiji prijavljenih oblastvom 1980 milijard obdavčljivih dohodkov. Iz prijav vidimo, kateri deli države so bogatejši in naprednejši in kateri bolj zaostali. Na prvem mestu stoji Lombardija, za njo prihaja Piemont, medtem ko je na jugu manj dohodkov in bogastva. Najmanj dohodkov izkazuje lepa Dolina Aosta, kjer živi v hribovih francoska narodna manjšina.

KAJ JE NAREDILA VOJNA

Aleksander Tonet, doma iz kraja Revine Lago pri Trevisu, se je te dni po 13 letih vrnil iz ruskega ujetništva. Imeli so ga že za mrtvega in vklesali njegovo ime na spomenik padlih. Domača vas je sprejela povratnika s šavolohki in prazničnim zvonjenjem. Toda reveža je v ujetništvu deloma zapustil spomin in govori samo še ruski in nekaj nemški. Da ga spet usposobijo za življenje, ga bodo prepeljali v zdravilišče. — Za vse to se ima nesrečnež zahvaliti — Mussoliniju in Hitlerju!

ASTRONAVTI

Tako imenujejo učenjake, ki pripravljajo plete na druge svetove in imajo sedaj svoje 7. mednarodno zborovanje v Rimu. Sprejel jih je tudi papež. Posebno pozornost je vzbudilo, kako se je Pij XII. razgovarjal s sovjetskim in poljskim odposlancem Sedovom in Zarankieviczem.

V spomin na zborovanje bo Italija izdala posebno znamko, ki kaže umeten planet, krožeč okoli zemlje.

VSAKDANJI KRUIH

V Franciji imajo poleg drugih skrbi še to, da ne zmanjka vsakdanji pečeni kruh. Vlada je namreč znižala pekomo odstotek dobička ter jim ukazala zvišati plače pomočnikom, cene kruhu naj bi pa ostale pri starem. To je peke tako razjezilo, da so v številnih okrajih kratko malo ustavili svoj obrat. Ker so cene kruhu nespremenjene, se je vsa jeza prebivalstva zvrnila na oblastva. V občini Cauterets v Pirenejih so množice naskočile mestno hišo in župan se je iz strahu kar usmrtil.

Vlada je sklenila, da bo, če ne neha stavka, poklicala na pomoč vojaštvo, ki naj peče kruh namesto pekov.

NOVICE

POLIOMIELITIS V SLOVENIJI

V letošnjem poletju se je v Sloveniji spet pojavila otroška ohromelost ali poliomielit. Do 10. septembra so ugotovili 126 obojenj. Največ, in sicer 42, jih je bilo v okraju Ljubljana, na Goriškem le 6, najmanj, to je 2, pa v Koprščini.

Bolezen ni tako huda, kot je bila l. 1953, ko je od nje umrlo 12 otrok, medtem ko jih je letos v istem času umrlo le 7. Za napredek se je treba zahvaliti najnovejšim zdravilom, ki jih Slovenija ni še imela l. 1953. Najbolj znani so tako imenovani gama-globulini, katere izdelujejo — doma. Slovenija si je nabavila s Švedske tudi 3 »jeklena pljučca«, ki bosta v kratkem vsa obratovala. Zdravstvo je v Sloveniji že tako napredovalo, da je število ozdravljenj med Slovenci danes sorazmerno enako kot v Ameriki in na Angleškem.

Da se je poliomielit polegla, se vidi že po tem, da so vse šole začele 15. t. m. spet z rednim poukom.

PADEL JE PRI PRVEM VPRAŠANJU

Churchillov sin časnikar Randolph je nastopil pred ameriško televizijo, a je pri igri Odnehaj ali podvoji! že pri prvem vprašanju propadel. Ni znal pojasniti, kako je nastala beseda bojkot.

Bojkotirati pomeni: pretrgati s kom vse gospodarske in družbene stike in ga popolnoma osamiti. Beseda je nastala na Irskem, kjer je neki Boycott neusmiljeno odiral kmečke delavce in najemnike. Zato so ga pustili na cedilu ter pretrgali z njim in njegovo družino vse zveze; rekli so, da ga je treba izbojkotirati.

Randolph, ki tega ni vedel, se je izgovarjal, da ga je zapustil spomin.

TIHOTAPCI OPIJA

Goriška policija je v ponedeljek zgrabila pred severno postajo 24-letnega vseučiliščenika Franca Kraglja in 28-letnega mehanika Ivana Čuka, oba doma iz Ročinja. Čez mejo sta prišla s prepustnicama. Ko so ju preiskali, so našli pri njiju 1 kg in pol opija. Na policiji sta povedala, da sta bila namenjena v Mestre, kjer bi morala po naročilu neke tihotapske družbe razpečati »blagoc«. Za nagrado so jima bili obljubljeni — trije milijoni lir.

Trgovina z mamili se kljub najstrožji pažnji širi, ker si ljudje od tega grdega posla obetajo velike in lahke zasluge. Sedaj bodo odkrili mrežo tihotapev ter jih pošteno zašili.

NA LASTNEM GROBU

Na Bavarskem živi neki Kurt Allgonver, ki je v zadnji vojni služil vojake v kraju Vobarno pri Brescii. Koliko je bilo njegovo začudenje, ko je pred kratkim prispelo v njegovo občino iz Italije uradno obvestilo, da nameravajo v Vobarnu njegov grob prekopati! Brž se je podal na pot in res našel grob s svojim natančnim imenom.

Ker je mož živ in zdrav, so ga seveda zamenjali z drugim nemškimi vojakom. Zdaj raziskujejo, kdo leži namesto Allgonverja pod rušo. — Pravi romani, ki jih piše življenje.

LJUJSKA STRAST

Stave na nogometne tekme (tako imenovani Totocalcio) so že marsikoga obogatili. Najvišji dobiček je zadel neki »trinajstkar« lani v decembru. Dobil je 73 milijonov. Drugi so seveda prejeli mnogo manj. Vsega skupaj je žoga prinesla srečolovcem nad 15 milijard.

Strast za to vrsto igre in želja po hitrem zaslužku se širita v vse širše kroge Italije. Največje dobičke ima od tega seveda državna blagajna, v katero pritekajo s »totocalcium« obilni prostovoljni davki.

PRIHODNJA ZIMA

Vremenslovec dr. Manonin napoveduje, da bomo imeli letos zelo zgodnjo zimo. Začela se bo baje že v novembru, in decembra bo tak mrz, kot smo ga imeli lani februarja.

Kakšni bodo kasnejši meseci, učenjak ne zna še povedati.

Zgodnjo zimo napoveduje tudi Nemeč Frenkle, češ da velja pri nas tole pravilo: hladna pomlad in hladen avgust prinašata zgodnjo zimo.

Kmalu bomo videli, ali se na ta vremenslovec lahko zanesemo.

ČASI SE SPREMINJAJO

V Rimu so od nekdanj praznovali spomin na 20. september 1870, ko je italijansko vojsko vdrla skozi Porta Pia v mesto, potolklo papeževo vojsko in uničilo papeževo dr-

žavo. Kmalu zatem je bil Rim proglašen za prestolnico združene Italije.

Vatikan je dolga leta gledal na proslave 20. septembra kot na sovražno dejanje proti sv. stolici.

Letos se je pa zgodilo, da je demokrščan-ski rimski župan Umberto Tupini položil 20. septembra pri omenjenih vratih vence v spomin padlih naskakovalcev Rima.

DRAGOCENO GRLO

V Milanu je do januarja nastopala v gledališču Olimpia znana italijanska pevka Elena Giusti, kateri so plačevali 73.000 lir za vsak večerni nastop. Kar naenkrat je pa sodelovanje odpovedala, češ da se ji je vnelo grlo. Da bi se prepričalo, ali je to res, je gledališko podjetje poslalo k pevki svojega zaupnega zdravnika, ki ga pa pevka ni hotela sprejeti. Predstave so morali prekiniti.

Iz tega je nastala tožba za odškodnino in Elena Giusti je bila obsojena na 7 milijonov lir globe.

SILNO SE MNOŽIMO

Vsako leto je na svetu 40 milijonov ljudi več. Ob koncu meseca julija je število prebivalcev na zemlji znašalo že 2 milijardi in 692 milijonov. Trajno naraščanje prebivalstva povzroča politikom in gospodarstvenikom čedalje večje skrbi. Kako vse te množice prehraniti, da bodo živele človeka vredno življenje? To je najtežje in najvažnejše socialno vprašanje naše dobe.

Za versko enakopravnost slovenskega ljudstva

(Nadaljevanje s 1. strani)

lajo, vendar pritiče prav ista in enaka pravica tudi Slovincem. Tu razširjena narodna nestrpnost na žalost onemogoča, da bi se pri skupnih službah božjih uporabljala istočasno oba deželna jezika. Najboljši dokaz nam nudi ravno resolucija Ital. Kat. Akcije na Opčinah! Edini izhod je v tem, da se vse verske slovesnosti izvajajo po možnosti posebej za Italijane in posebej za Slovence.

Kakor se je vpeljala pri Sv. Jakobu v Trstu ločena božična polnočnica za Slovence, tako naj se uvedejo ločene verske slovesnosti za Italijane na Opčinah.

Mi se sicer zavedamo, da prav vseh cerkvenih slovesnosti ni mogoče ločiti na dvoje. Nekatere bodo neogibno ostale skupne.

Slovenski verniki, ki živijo v samem središču mesta, so na dejansko skupne službe božje pa že tako oddavnaj navajeni.

Pri Sv. Antonu Novem nam je sicer dovoljena maša s slovensko pridigo in slovenskim petjem, toda ta se daruje ob 7. uri zjutraj, tako da se je posebno pozimi ogromna večina slovenskih vernikov v mestu ne udeležuje. Ljudje so od celotedskega napornega dela utrujeni in se hočejo na edini prosti dan spočiti. Neprimerni urnik je kriv, da tej maši v središču mesta prisostvujejo iz večine le gospodinjske pomočnice in starejše ženice.

ZA LASTNO CERKEV V SREDINI MESTA

Ogromna večina vernikov se udeležuje drugih maš v mestu, ki postanejo tako dejanske skupne službe božje za Italijane in Slovence. Imajo le to posebnost, da Slovenci med njimi ne poslušajo v tujem jeziku le

izjemoma kake pesmi o sv. Jerneju, temveč tudi vse pridige, petje in molitve. V teh cerkvah ne slišijo celo leto ene slovenske besede.

Na kar se openski priseljenci tako ogorčeno pritožujejo, je torej le droben prašek, je naravnost smešna malenkost v primeri s tem, kar doživljajo že desetletja slovenske množice v osrčju Trsta. Tu ne gre za nekaj stotin duš, temveč za najmanj 10 tisoč slovenskih vernikov, živečih v sredini mesta.

In Slovenci morajo k temu žalostnemu stanju povrh še lepo molčati. Če se pritožijo, jim takoj odgovore: Ali nimate svoje službe božje pri Sv. Antonu Novem? Ugodnejšega urnika vam pa ne moremo dati, ker ste v župniji manjšina.

In ker so Slovenci v vseh osrednjih mestnih farah v manjšini, ne morejo nikjer priti do primernih urnikov: ti so prihranjeni Italijanom, Slovenci naj si pomagajo, kakor vedo in morejo. Tu ne gre le za nedeljske maše, ampak tudi za šmarnice, velikonočno vstajenje, božične polnočnice, za prve petke in sobote, sploh za vse versko življenje, ki je med Slovenci zavoljo tega silno zanemarjeno.

Iz neznosnih razmer vodi samo en izhod: Slovincem naj se dodeli v središču mesta posebna cerkev, ki hodi le njim namenjena.

Zahteva je pravična, ker se drugod po svetu vprašanje verskih manjšin tudi tako rešuje: v sruhu Dunaja tisk za zgradbo zunanjega ministrstva stoji krasna Minoritska cerkev, ki je že zdavnaj popolnoma prepuščena dunajskim Italijanom. Kar je mogoče na Dunaju, je tem bolj v Trstu, kjer spadajo Slovenci med praprebivalstvo mesta!

Dopisi s Tržaškega

ZA PRAVIČNO ZASTOPSTVO

Na prvi seji novoizvoljenega pokrajinskega sveta, ki je bila pretekli teden, je odbornik za kmetijstvo g. Corberi, predlagal, naj se ustanovi posebna komisija, ki bo preučevala ter reševala vsa vprašanja, zadevajoča kmetijstvo našega ozemlja. Komisijo naj bi sestavljali predstavniki pokrajine, tržaške občine, trgovinske zbornice, kmetijskega nadzorništva, kmečkih organizacij ter en zastopnik vseh podeželskih občin.

Z zgornjim predlogom se bodo prav gotovo strinjali vsi naši kmetovalci, za katere niso doslej oblasti kazala tolikšnega razumevanja, kakršnega bi lahko od njih upravičeno pričakovali. Upamo, da bo ta komisija, sestavljena tudi od ljudstva izvoljenih predstavnikov, reševala bolj smotrno in pravičneje vprašanja, ki tarejo naše kmete, kot so: razlaščenje kmečke zemlje, strokovna izobrazba poljedelcev, napredek živinoreje ter vinogradništva itd.

Za zares plodno in učinkovito delovanje komisije pa je treba predlog demokristjana Corberija le toliko spremeniti, da se zastopstvo petih okoliških občin poveri ne eni, ampak več osebam.

RICMANJE

Že julija meseca so pri nas začeli preurejevati šolsko poslopje. Ko bodo dela pri kraju, bo naša šola imela dve novi učilnici, otroški vrtec pa lepe in sodobno urejene prostore. Ker je gradnjo prevzela Ustanova, ki skrbi za izpopolnjevalne tečaje (corsi di riqualificazione), bo najbrž poteklo mnogo časa, preden se bodo dela zaključila. V teh tečajih so namreč zaposleni delavci, ki se šele učijo ali izpopolnjujejo v raznih strokah. Morda pa res ni bilo primerno, da so ta dela poverili tej sicer socialno koristni ustanovi.

Te dni so pričeli popravljati drugi del ceste, ki vodi v našo vas.

Vpisovanje v ljudsko šolo je bilo letos povsem zadovoljivo. Ricmanjci zaslužijo, da jih javno pohvalimo, saj so vsi izpolnili svojo narodno dolžnost. Prav bi bilo, da bi tudi v ostalih vaseh našega Brega sledili zgledu naših Ricmanjcev.

IZ BOLJUNCA

Predpreteklo nedeljo se je v Strmcu nad Glinščico vnel hud požar, ki je trajal šest dni. Zgorelo je veliko borovcev in drugih dreves ter mnogo trave. Gašenje je bilo silno težko, ker ni nikjer v bližini vode in manjka tudi pot. Ker je v začetku tedna povrhu zapihala še burja, smo se bali, da požar zajame tudi našo vas. Tržaški gasilci so se morali truditi štiri dni, preden so požar popolnoma pogasili. V četrtek so celo prekoračili državno mejo, da so laže in učinkoviteje opravili svoje delo. Pri tem so jim seveda pridno pomagali tudi mnogi domačini.

Prejšnji teden se je pri lastniku tukajšnjega kamnoloma zglasilo odposlanstvo iz Boljunca ter zahtevalo, naj podjetje ukrene nekaj zares učinkovitega, da se preprečijo morebitne nesreče ter odstranita prah in ropot, ki že več let morita naše vaščane. Zgo-

dilo se je namreč, da je v ponedeljek opoldne priletela na hišo Marije Čurman velika skala, ki je prebila streho in strop. K sreči ni bilo nikogar v sobi, ker bi drugače prišlo do hude nesreče.

Podjetnik ing. Brussi je seveda tudi to pot obljubil, da bo ugodil želji vaščanov, toda bojimo se, da bo spet vse ostalo pri starem. Ne razumemo, zakaj oblastva ne prisilijo podjetnika, da v kamnolomu uvede vse varnostne ukrepe, ki jih zakon natančno predpisuje.

ZGONIK

Z zadnjim gospodarskim načrtom so oblasti naši občini nakazala 25 milijonov lir za gradnjo novega šolskega poslopja v Zgoniku. Ta vsota je bila odobrena že konec lanskega leta in smo zato upali, da bo stavba dovršena še v tem letu. Vse kaže pa, da nismo računali s tukajšnjim birokratskim ustrojem, ki silno zavlačuje katerokoli javno delo.

Te dni smo zvedeli, da je tehnični urad v Trstu v glavnem že odobril gradbeni načrt in da bo to delo oddano na dražbi najbrž v novembru. V začetku januarja bi torej že lahko začeli s pripravljalnimi deli, stavba pa bo prav gotovo dokončana do začetka prihodnjega šolskega leta.

Novo poslopje bo imelo 6 velikih učilnic, in sicer 3 za ljudsko ter 3 za strokovno šolo.

Gradbeni načrt je odobrilo tudi šolsko skrbništvo, ki je obenem pristalo na ustanovitev nove kmetijske strokovne šole.

Veseli nas, da so šolska oblastva sprejela predlog, naj se v Zgoniku ustanovi kmetijska šola. Vsem, ki so ta predlog podprli in predvsem Novemu listu, ki ga je prvi iznesel, se Zgončani ter vsi bivalci naše občine prav lepo zahvalujemo.

Messaggero proti slovenskim župnikom

Z mastnim naslovom čez štiri stolpce je Messaggero Veneto včeraj objavil vest, da je šolsko skrbništvo v Trstu poverilo letos pouk krščanskega nauka na italijanskih šolah v Devinu, Sosljanu in Mavhinjah slovenskim duhovnikom.

Članek, ki je kakor običajno pisan zelo zlobno, vsebuje precej netočnosti in celo nekaj laži ter se konča s pozivom, naj generalni vladni komisariat »odločno posreduje«, da se na omenjenih šolah ponovno vzpostavi red.

Kaj se je torej v resnici zgodilo, da je Messaggero pognal grozoten krik? Nič drugega, kot da je šolsko skrbništvo na zahtevo goriške škofije spet dovolilo devinskemu in mavhinjskemu župniku, da poučujeta verouk v vseh šolah, ki se nahajajo v njunih fahrah.

Kakor smo že pisali, je pred približno dvema letoma šolski skrbnik kar sredi šolskega leta prepovedal takratnemu devinskemu župniku g. Vladku Komacu vstop v vse laške šole devinske župnije ter določil za veroučitelja bivšega vojaškega kaplana Merlonghija, ki ni spadal niti v goriško niti v tržaško škofijo. Šolski skrbnik svojega nadnega in resnega ukrepa proti g. Komacu

BAZOVICA

V nedeljo, 16. t. m., smo na Bazovici imeli škofovsko vizitacijo ter birmo. Ta dan se je odlično izkazal cerkveni mladinski zbor, ki je pod vodstvom trebenskega župnika g. Rozmana dovršeno izvajal znano Tomčevo dijaško mašo. Tako dopoldanskim kakor popoldanskim slovesnostim je prisostvovalo mnogo vernikov. Ta dan je tržaški škof obiskal tudi cerkev na Pesku, ki je zgrajena po načrtu znanega mojstra Vilka Čekute.

„Če bi Kristus potrkal...“

V Nemčiji je izšla knjižica z naslovom »Če bi Kristus jutri potrkal na Tvoja vrata...«

V njej so zbrane bogate misli, potrebne zlasti za današnjo dobo, ko se dostikrat meri vernost ljudi po zunanji pripadnosti h kaki organizaciji, ne pa po pravem bistvu vere.

»Če bi Kristus potrkal na Tvoja vrata, bi ga Ti spoznal?«

Kot nekoč bi on bil reven in zapuščen. Morda delavec, brezposeln ali celo stavkar. Morda bi bil eden izmed 15 milijonov brezdomcev, eden izmed tistih, ki blodijo po svetu in katerih nihče noče, ker se »pravzaprav ne ve, od kod prihajajo.«

Morda bi se pojavil v Ameriki kot črnc, truden od iskanja dela ali od iskanja doma, kot je bilo nekoč z nazareško družino. »Če bi jutri potrkal...«

Ponižen in utrujen stoji pred Tvojimi vrati, ker nosi na sebi gorje vsega sveta... Toda kdo naj potrebuje tako trudnega moža? Če ga vprašajo: »Kaj znaš?«, ne more odgovoriti: »Vse.«

Če ga vprašajo: »Odkod?«, ne more odgovoriti: »Od povsod.« — Če bi ga vprašali: »Kaj hočeš?«, ne more odvrniti: »Tebe.«

Šel bo utrujen in žalosten proč, le mir bo nosil v svojih rokah, ki ga človek odkljuje...

sicer ni utemeljil, vendar se zdi, da je tako ravnal zaradi ovadbe, ki jo je proti župniku vložila majhna skupina v Devin uvoženih Italijanov. Ti so g. Komacu zamerili, ker je odbil nekatere zahteve, ki so globoko žalile njegovo osebno, duhovniško ter narodno čast.

Ista usoda je seveda čez nekaj časa doletela tudi mavhinjskega župnika.

Lani je na teh šolah učil verouk neki furlanski duhovnik, ki pa se drugače ni mešal v župnijske zadeve.

Goriška škofija je letos (ko g. Komacu ni več v Devinu!) iz dušnopastirskih razlogov ter na podlagi obstoječih cerkvenih predpisov zahtevala, naj verouk v vseh šolah devinske ter mavhinjske župnije poučujeta tamkajšnja župnika. Šolsko skrbništvo v Trstu je to zahtevo sprejelo, toda župnika, kakor piše Messaggero, bosta učila le za določeno preizkusno dobo.

Na ostala jalova natolcevanja tega lista pa odgovarjamo, da bi bili Slovenci zelo srečni, če bi jim laški duhovniki mogli in hoteli oznanjevati božjo besedo tako, kakor jo že leta in leta oznanjajo slovenski župniki italijanskim vernikom, to je v njihovem materinem jeziku!

Dopisi iz Goriške

ODLOČITEV JE PADLA

Bralcem Novega lista je že znano, kako krčevito so se vodilni politični in gospodarstveni krogi v Gorici upirali zgradnji železnice Zagraj-Sv. Ivan ob Nadiži, ki jo je zahteval Trst. Goričani so bitko izgubili, kajti minister za promet Angelini je dal izjavo, da je medministrska komisija sklenila, da se v kratkem začne z gradnjo imenovane železnice, s katero se bo skrajšala proga Trbiž-Vidma-Trst za 17 kilometrov. Tako se hoče omogočiti tekla med progo Trbiž-Trst in progo Avstrija-Jesenice-Podbrdo-Nova Gorica. Čeprav je minister zagotovil, da bodo vozili po novi progi v inozemstvo in iz inozemstva le tovorni vlaki ter da bo šel osebnostni in notranji tovorni promet še nadalje čez Gorico, bo vendar zadala nova železnica hud udarec Gorici; saj bo mesto odslej iztisnjeno več ali manj iz mednarodnega prometa. Ta udarec bi bilo mogoče vsaj nekoliko omiliti, ako bi Gorico povežali z jugoslovanskim železniškim omrežjem ter obnovili promet med južno in svetogorsko jugoslovansko postajo, a o tem ni minister črnil niti besedice.

SEJA POKRAJINSKEGA SVETA

Goriški pokrajinski svet bo imel v soboto, 29. septembra, sejo v občinski dvorani na Korzu Verdi. Dnevni red je zanimiv in vsebuje zlasti važna vprašanja gospodarske narave.

IZ PODGORE

Upali smo, da bomo v današnjem dopisu javnosti lahko sporočili, da so oblastva nekaj že res učinkovitega storila proti izhlapevanju strupenih plinov iz rayon oddelka. Žal nam je, da tega ne moremo storiti. Razočarani smo, da se ni v tem oziru še zgodilo nič, s čimer bi bilo zavarovano zdravje delavstva in se preprečila oškodovina vinogradov, zlasti v Ločniku. Nimamo dovolj ostre besede, s katero bi obsodili brezbržnost oblastev za zdravje in gospodarske koristi delavnega ljudstva.

Saj je prefekturi dobro znano, da je število obolelih delavcev mnogo večje, kot jih izkazuje uradna statistika. Večina se sploh ne javi, ker se boji, da bi jih podjetje ne odpustilo z dela.

Ločniški kmetovalci so pa v preteklem tednu dvignili svoj glas na javnem zborovanju ter poslali zastopnike tudi k prefektu, kamor jih je spremljal eden izmed državnih poslancev. Vemo pa tudi, da se nahaja prefekt v neprijetnem položaju: pred kratkim so mu baje predstavniki podjetja drzko celo zagrozili, da bodo celotno podjetje zaprli, ako bi se proti njim podvzeli nevšečni ukrepi. Zlasti ta grožnja nam kaže popolno pomanjkanje socialnega čustvovanja in mišljenja mož, ki vodijo podjetje z nad tri tisoč delavci!

Podgorci smo se v nedeljo udeležili izredno slovesnega praznovanja kvaternice na Mirenskem gradu. Ta dan so blagoslovili novi lepi kip Žalostne Matere božje, delo umetnika Toneta Kralja. Medtem je samostanska družina obnovila tudi znane »svete štengice«.

Slovesnosti se je udeležila velika množica vernikov. Bilo jih je okoli 6000, nas Podgor-

cev pa nad 300. V Miren je prišlo tudi precej Furlanov.

V vasi sami smo si ogledali novo prosvetno dvorano, ki bo v kratkem dokončana. V njej bo prostora za več tisoč ljudi. Niti Gorica nima takega kulturnega doma. Nekateri Podgorci in mnogi Goričani so pa šli v nedeljo na priljubljeno Kostanjevico, kjer je bila nova maša.

Dne 7. oktobra bomo v Podgori praznovali stari praznik rožnovenke nedelje s slovesno procesijo po vasi in na Kalvarijo do mesta, kjer je bila na posestvu dr. Breganta za časa prve svetovne vojne vojaška bolnica, med zadnjo pa zaklonišče pred bombardiranjem. V tamkajšnji votlini je pokojni župnik Stanič postavil zasilni oltar, danes pa stoji tu lepa kapelica, za katero se je zelo trudil današnji župnik gospod Špacapan. Sezidana je v orientalskem slogu po zamisli priznanega umetnika Vilka Čekute, ki je Plečnikov učenec.

Blagoslovili jo bodo po procesiji v prisotnosti nadškofa msgr. Ambrozija.

IZ DOBERDOBA

V naši občini ni bilo v zadnjem času posebnih dogodkov. Zelo pa občutimo, da se mnoge prevažne javne zadeve ne premaknejo z mrtve točke. Tako se v Doberdobo in v ostalih naseljih, zlasti v Jamljah in v Dolu prebivalci pritožujejo, da se nihče zanje ne zmeni. V Jamljah nimajo niti primernih prostorov za šolo niti vodovoda, v Dolu pa manjka celo električna luč. Doberdobci pa smo zato v letošnjem poletju požrli veliko prahu in cesta naravnost kriči po asfaltiranju. Zato upamo, da se to zgodi v najkrajšem času.

Doberdobske matere bi rade doživele čimprej dan, ko se bodo njihovi malčki zopet zbirali v otroškem vrteu. Nikakor ne morejo razumeti, zakaj se to ni zgodilo že v preteklem šolskem letu; naravnost razočarane pa bi bile, če se ne otvori niti v letošnjem. In vendar so prostori že na razpolago in jih je treba, le primerno olepšati.

Vsi vaščani se pa najbolj zanimajo za občinski vodovod. Upati je, da bo vprašanje vendar v kratkem zadovoljivo rešeno in sicer ne le za Doberdob, marveč tudi za Jamlje. Zvedeli smo namreč da bo pokrajinski svet razpravljal prihodnjič tudi o podpori za doberdobski vodovod.

Ob koncu dopisa naj še poudarimo, da zadene krivda zaradi počasnega reševanja naših važnejših javnih zadev in potreb le višja oblastva, ki so jim koristi slovenskega obmejnega prebivalstva sploh premalo pri srcu, nikakor pa ne našega župana, ki ga odlikujejo živa vnema, skrb in požrtvovalna delavnost za občinsko skupnost.

DOLENJE

V naši občini so nabrali za družine ponesrečencev v belgijskem rudniku Marcinelle skupno 24.870 lir. Nekateri so darovali 2000, 1000 in 500 lir, večina občanov je pa dala po 200, 100 in 50 lir. Priznati moramo, da se je naše ljudstvo tudi ob tej priliki izkazalo kot izredno socialno čuteče, saj je skupna vsota za našo revno občino sama posobi dovolj zgovorna.

400-LETNICA SMRTI SV. IGNACIJA

V Gorici bodo prihodnji mesec slovesno praznovali 400-letnico smrti sv. Ignacija, ustanovitelja jezuitskega reda.

Slovesnosti bo otvoril nadškof Ambrosi v nedeljo, 7. oktobra, s sv. mašo ob 7.30 zvečer. V ponedeljek, torek in sredo bodo v dvorani »Stella Mattutina v ulici Nizza 20 različni govori. V naslednjih treh dneh pa bodo ob 19. uri pridigali v travniški cerkvi naslednji škofje: v četrtek, 11. oktobra, tržaški škof msgr. Santin; v petek, 12. oktobra, škof iz Vittoria Veneta msgr. Carraro; v soboto, 13. oktobra, pa nadškof iz Vidma msgr. Zaffonato.

Slovesnosti se bodo zaključile s sv. mašo v nedeljo, 14. oktobra.

SOVODNJE

V stanovanjsko hišo, ki so jo že pred meseci dogradili, so se pred nekaj dnevi končno vselili naši dosedanji brezdomci.

V kratkem bodo začeli pri nas graditi še eno stanovanjsko hišo.

Gradbeni načrt je že odobren in občinska uprava sedaj čaka le denarna sredstva, ki jih mora odobriti Rim.

TRŽIČ

V soboto so splovili v naših ladjedelnicah novo vojno ladjo »Arsella«, ki jo je NATO naročila za italijansko vojno mornarico. Botra je bila Liana Sala iz Trsta. Blagoslovil pa jo je msgr. Ferrero, kurat vojne mornarice v Benetkah.

V najkrajšem času bodo začeli graditi še dve ladji, ki ju je naročila NATO.

V četrtek pa bodo izročili vojni mornarici opazovalnico podmornic »Sentinella«.

Pred kratkim so začeli graditi tudi veliko 36 tisoč-tonsko petrolejsko ladjo za londonsko pomorsko družbo Esso.

To dokazuje, da je ugled tržiških ladjedelnic v zadnjem času močno zrasel, kar je zasluga tržiških delavcev in strokovnega vodstva.

V našem mestu je na občinski deski razpisan natečaj za dve novi tobakarni.

Vsaka tobakarna mora biti oddaljena od drugih vsaj 300 metrov. Rok za udeležbo natečaju zapade nepreklicno 18. oktobra.

OSLAVJE

Za gospodinjstvo, posebno pozimi, je velikega pomena konzervirano sadje. Zato moramo naša dekleta pohvaliti, da so v preteklem tednu pridno in disciplinirano obiskovale tridnevni gospodinjški tečaj o konzerviranju in vlaganju sadja.

Gradbena dela za napeljavo vodovoda v Oslavje in Štmauer veselo napredujejo. Pred enim tednom so začeli graditi vodovodno postajo, od koder bodo z električno črpalko poganjali vodo na Oslavje in Štmauer. Pred cerkvijo v Pevmi leže dolge vodovodne cevi, ki jih bodo položili vzdolž naše ceste. Janke zanje so izkopalje po znanih krajšnicah, ker bi njihovo polaganje ob cestnih robovih stalo mnogo več. Vodovod bo stal 16 milijonov lir. Če bodo dela napredovala kot doslej, bodo končana še pred koncem leta.

NOVO SOLSKO LETO

Na nižji srednji šoli in na strokovni šoli se novo šolsko leto prične 3. oktobra s sv. mašo ob 10. uri v stolnici.

Dijaki naj se zberejo tega dne ob 9. uri na svojih šolah, da jim profesorji dajo potrebna navodila za naslednje dni.

Na liceju in učiteljsku pa se šolsko leto prične 15. oktobra s sv. mašo ob 10. uri v stolnici.

Dijaki naj se tega dne zberejo ob 9.30 na šolah.

Beneška Slovenija

ŠEMPETER SLOVENOV

Prestolnica Beneške Slovenije je postala to poletje nenavadno živahna. V zadnjem času so lepote naših dolin vzbudile po za- slugi Urada za tujski promet veliko pozor- nost. Po naših krajih drdrajó zlasti ob ne- deljah mnoga motorna vozila, in sicer ne samo iz Trsta in Gorice, temveč tudi iz Vidma, Trevisa, Benetk in od drugod. Več- krat so vse gostilne zasedene in prenočišča primanjkujejo.

Ob sobotah gredo skozi Šempeter Koba- ridci, ki so namenjeni na Staro goro ali na trg v Čedad, ki se ti zdi ob takih prilikah ves slovenski. Ob nedeljah pa odhajajo v Kobarid mnogi Čedadci in Nadiževci.

Preprosti ljudje se bolje razumejo med seboj kot diplomati, kar dokazuje, da je mirno sožitje med različnimi narodi ne le možno, temveč tudi koristno.

V septembru je bilo letos mnogo letovi- ščarjev.

Mesec dni so tu prebili gojenci goriškega občinskega zavoda »Lenassi« in pravijo, da bo ta zavod tu zgradil novo poslopje za stalno kolonijo.

ŠOLSTVO IN CERKVENE RAZMERE

Zvedeli smo, da bo ravnatelj našega učiteljskega prof. Ciro Romano po 10 letih službovanja na tem zavodu premeščen v svoj rojstni kraj Neapelj.

Za to premestitev je menda sam prosil. Ker je učiteljske v očeh nacionalistov ve- like politične važnosti, smo prepričani, da bo tudi njegov naslednik iz južnih dežel, kakor je večina naših profesorjev.

Novi nadškof msgr. Zaffonato je obhodil že vse slovenske župnije. Dne 4. septembra pa je sklical vse duhovnike šempeterskega okraja na sestanek v Šempetru. Tej kon- ferenci, ki je bila razglašena v vseh dnev- nikih, so znani »komitazarji« pripisovali ve- liko važnost in od nje pričakovali važnih ukrepov. Nadškof se je mudil ves dan med duhovščino in se udeležil tudi skupnega ko- sila. Nič ne vemo o vzrokih te izredne du- hovniške konference, vidimo pa, da je tudi po njej ostalo vse pri starem.

Na strokovni šoli, ki je gotovo prinesla več koristi tukajšnjim mladeničem kakor učiteljske, ki ustvarja le brezposelne učitelje, se je že začelo vpisovanje.

Letos so se nekateri začeli zavzemati tudi za ustanovitev neke praktične kmetijske šole.

Ta bi pa težko uspela, ker je kmečke mladine premalo in se na žalost ne mara več ukvarjati s poljedelstvom.

Naš mladenič je raje zidar, mizar, dela- vec z gotovim zaslužkom; ne mara garati in se potiti, da bi pridelal nekaj sadja, ki ga večkrat ne more niti prodati ali mu ga celo toča pobije, medtem ko mora davke vendar plačati. Zaradi take miselnosti se bodo še bolj izpraznili naši nekdanj tako obljudeni hribi.

KOLESARSKE TEKME

Posebno živahno je tu bilo v soboto, 8., in nedeljo, 9. septembra. V teh dneh so bile kolesarske tekme po Furlaniji in najvažnej- ša etapa je bila prav v Šempetru, kjer so kolesarji tudi prenočili. Ta dogodek je že v soboto zvečer spravil na cesto stotine ljudi, župana, župnika in vse ostale oblastnike, da bi videli in pozdravili tekače, ki so močno utrujeni pripopihali v vas.

Da bi se oddolžili za tako navdušen spre- jem, so nas tekme v nedeljo nagradili s tem, da so priredili posebno kolesarsko tekmo do Podbonesca in nazaj. Primerno bi pa bilo, da bi tekmo priredili popoldne, da bi ne motila po vašeh službe božje. Ve- čina ljudi se pa ni dala premagati od rado- vednosti in športne strasti in je šla kljub vsemu k sv. maši, kar je res lepo spričevalo za vernost našega ljudstva.

Tržaška bojna slava

Spočetka so imele narodne straže še neki pomen. Ljudstvo je začelo jemati na piko posebno mitnice in je podiralo »šrange«, češ da po novi ustavi ni več nobenih davkov. Kmetje so ponekod na Notranjskem vdrli v graščinske pisarne in metali spise skozi okna. »Kozji dohtarji«, kakor so klicali v tistih časih zakotne pisarje, so na skrivaj hujskali ljudi, da ne bo za dva meseca ve- ljala nobena postava in da lahko vsakdo po- čenja, kar hoče. Zato je vlada dovolila, da se zaradi reda in miru ustanovljajo narodne straže.

»KONSTITUCION« PRIDE V TRST

V Trst so le počasi prihajale novice o re- volucionarnih dogodkih na Dunaju. Treba je bilo počakati postiljona, da prinese novosti.

Nekaj o »konstitucionu« in narodnih pra- vicah so meščani že zvedeli. Tako jih zvečer 16. marca ni več vzdržalo. Kar v trumah so hiteli pod noč proti openskemu obelisku, koder je tekla nova dunajska cesta. Ta večer je imela pritrobiti velika poštna kočija ali »diligencia« naravnost z Dunaja do Trsta. Bilo je še mrzlo in megleno, toda vreme ni zadržalo junakov, ki so si po strmem bregu s svečami svetili proti Opčinam.

Tu so se zbrali tudi okoličani in vsi so nestrpnó čakali. Končno so že proti polnoči od daleč zaslišali konjski peket in postiljo- nov tra-ra, tra-ra. Ko je težka kočija priro- potala, jo je obstopila velika množica s po- zivi »Stoj, stoj!« Preplašeni postiljon je ko- naj zlezel z visokega kozla in v domači go- vorici ves blede spraševal, kaj mu hočejo. Tržaški veljaki, med njimi tudi domoljub Fortis, so zahtevali novic. Možak se je od- dahnil, se popraskal po glavi in je komaj

izjecljal, da je na Dunaju proglašen »konsti- tucion«, da je tam garda in dosti »cajteng«.

To je bilo dovolj! Z gromovitimi hurá so jo narodnjaki ucvrli proti mestu in vpili: »Živela konstitucija!« Pri prvih hjšah so zadoneli pozivi »Ven z lučmi!« Zaspani meščani so še z nočnimi čepicami na glavi odpirali okna in spraševali, kaj je. Od spo- daj pa je spet zagrmelo »Ven luči — hurá — konstitucija.« Večina je menila, da je to kakšna imenitna oseba, ki je prišla v Trst na obisk. Tu pa tam so zamigljale svečke na oknih, stare mamice so pa v pobožnem stra- hu kar »lumine« postavile na okna.

Množica, ki je vedno bolj naraščala, če- prav ni vedela čemu, je drla na glavni trg in dajala duška svojemu veselju. Že je na- stopila mestna godba in velika povorka se je drenjala pred škofijski dvorec. Po ulicah je trajalo veselje in napivanje »konstitucionu« do štirih zjutraj.

Naslednjega dne, 17. marca, je guverner grof Salm z balkona mestne hiše uradno na- znanil, da je vlada dovolila konstitucijo ali novo ustavo. Obenem je tudi razglasil usta- novitev tržaške narodne straže.

»MI SMO VOJAKI KORENJAKI«

Brali smo že, da so okoličanski bataljoni vojaško res nekaj pomenili. Narodne straže je dunajska vlada v prvem revolucionarnem razburjenju leta 1848 sicer dovolila, uza- konila jih pa ni nikoli. Ko so se duhovi ma- lo pomirili, jih je tudi na vse načine ovira- la.

Aprila in marca 1848 so pa bile razmere take, da se je vse navduševalo za narodne straže. Občine so morale zanje nositi vse

izdatke. Zato so straže tudi bile tako oble- čene in oborožene kot »mladi vojaki.« Njih namen je bil, po pisanju Bleiweisovih »No- vice«, braniti »osebo in dom pred napadi lju- di, katerim v takih veselih okolnostih začne glava goreti.«

Tudi pesniki so se navduševali za juna- ško gardo. Miha Kastelic je njej v čast tako zaokrožil:

*»Bratje, ukajmo veseli!
Zdaj živeti smo začeli;
Svoboda objema nas,
Špiceljne pa davi čas!«*

Takega bojnega navdušenja so se našli tudi v Trstu, posebno mladina in meščani. Ko so 17. marca razglasili ustanovitev na- rodne garde, so vsi hoteli postati vojaki.

Občina je iz vojaškega skladišča vzela na posodo 2000 po štiri čevlje in šest palcev dolgih pušk. Vse so se vžigale s kresilnim kamnom. Še bolj različne so pa bile sablje tako po dolžini kakor po obliki. V naglici so postavili na noge skupno štiri bataljone.

(Dalje)

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalni- ce, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarni- ških cenah, jamči za solidno delo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ali so naši otroci abnormalni?

»Il Piccola« je prinesel pred dnevi članek proti slovenski šoli, v katerem trdi, da »tudi slovenski otroci rajši hodijo v italijanske šole«. »Proces asimilacije je pojav naravne sile, ki ga nihče ne more ustaviti, vsaj ne tam, kjer velja svoboda za vse, kot velja v Italiji«.

Ta članek je vreden, da ga izrežete in ga kot redkost shranite. Teško si je namreč predstavljati, da se enajst let po porazu fašizma z njegovimi rasnimi in nacionalističnimi teorijami najde v Evropi še kak drug list razen Piccola, ki bi si upal prinesiti tak članek, porojen iz čiste fašistične miselnosti. Slovenci smo pač nesrečen narod; bili smo prvi, nad katerega so se pred 35 leti spravile Mussolinijeve tolpe, in sedaj smo poslednji, ki se moramo še vedno otepati z zadnjimi fašističnimi ostanke, medtem ko je za ves ostali svet fašizem pokopan in uradno mrtev.

Po mnenju bivšega ali novega fašista, ki je napisal članek v »Piccolu«, so najbrž slovenski otroci na Tržaškem duševno nenormalni — zdravniki pravijo temu »psihopatološki tip«. Kako bi si drugače mogli »želeť«, da bi rajši hodili v italijansko kot v slovensko šolo?

Velik del moderne pedagogije je posvečen prizadevanju, da bi napravili otrokom obiskovanje šole čim prijetnejše, tako da bi se v njej počutili prosti in brez vsake tesnobe. V ta namen si izmišljajo vzgojitelji vedno nove izboljšave in nova sredstva. Le slovenskim otrokom na Tržaškem ni potrebno priljubljati šole s pedagoškimi pobudami, ker že sami dovolj radi hodijo v šolo, toda ne v slovensko, ampak v — italijansko, četudi tu ne slišijo niti besede v jeziku, katerega govorijo doma in v katerem najlaže mislijo.

Slovenski otroci so pač za pisuna v »Piccolu« tako starčevsko preračunljivi, da jim najbrž kar med igro na pesku brodijo po glavi takele misli: »Ker živim sredi skupnosti z le italijanskimi otroci, z italijansko kulturo in socialno ureditvijo, je najbolje, da grem v italijansko šolo; saj bom imel od tega praktično korist v življenju.«

Ce bi res tako mislili, bi jih bilo treba peljati k zdravniku za duševne bolezni, zakaj noben normalen otrok tako ne razmišlja, ampak se brezskrbno igra. Ko pa mora v šolo, gre rad le v tisto, v kateri sliši svoj jezik in se lahko v njem uči. Če je torej kdo abnormalen, niso to naši otroci, temveč le Piccolov pisar, ki mu je fašizem skvaril zdravo pamet in ga moralno izpridil, ali pa oni slovenski starši, ki so iz strahu ali iz koristljubnosti pripravljali naprave iz svojih otrok človeške cunje, s katerimi si bodo tuji lahko brisali škornje in ki se bodo vse življenje bali lastne sence. Da, take starše bi moral preiskati strokovnjak za živčne bolez-

ni, ker so še polni strahu pred fašizmom, ki ga normalni človek nikoli čutil ni, ali pa se ga je že davno znebil. Toda njihovi otroci so prav gotovo še duševno zdravi, vsaj dokler ne bodo začeli hoditi v italijansko šolo, kjer si bodo skvarili značaj, ker se bodo pretvarjali in se prikazovali na zunaj za to, kar niso.

Kar pa se »asimilacije« tiče, ki je po Piccolu »naraven pojav, katerega nič ne more ustaviti, vsaj ne tam, kjer velja svoboda za vse, kot velja v Italiji«, je treba povedati tole: Poskusi asimilacije enega naroda na škodo drugega ali večine na škodo manjšine so moralni zločini, zagrešeni ravno tako nad posameznikom kot nad tujim narodnim občestvom. V teh poskusih prihaja namreč do izraza miselnost, ki noče spoštovati svobodne osebnosti drugega človeka, ampak ga hoče s tem ali onim sredstvom prisiliti, da prevzame drugo narodnost ter se tako odpove svojim naravnim človeškim pravicam.

Ce bi bila taka asimilacija res nekaj naravnega, bi se zoper njo ne upirale tako krčevito vse narodne manjšine po svetu ter bi bila tudi vsaka zaščita manjšin popolnoma nepotrebna. Naravnost sramotno je, kako se morejo sredi dvajsetega stoletja kljub porazu fašizma in navzlic listini Združenih narodov o človeških pravicah najti še ljudje, ki raznarodovanje kar javno in drzno — zagovarjajo in opravičujejo! Kaj takega so pač zmorni le bivši fašisti okoli »Piccola« ali pa kaki fašistični zakrknjenci v višjih tržaških šolskih ustanovah, ki so še od Mussolinijevih časov navajeni raznarodovati slovensko dečo.

Za skvarjeno miselnost takega bivšega Mussolinijevega »bojevnika« je pa najbolj značilno, da skuša prikazati asimilacijo narodne manjšine kot posledico svobode in ne nasilja. Svoboda je takim totalitarcem prazen zvok, ki se ga poslužujejo, le da iz dekorativnih razlogov zakrknajo z njim svoje namene.

Tako fašistično bevskanje pa na poštenega slovenskega človeka nič več ne vpliva. Ustrahuje lahko le še kakega slabca ali duševno neuravnovešenega človeka, ki si ni še na jasnem, kaj so človeške pravice in človeške vrednote, ki jih mora braniti zase, za svoje otroke in za ves svoj narod.

M. K.

SNG v Trstu

Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje bo odprlo sredi oktobra novo sezono. Najprej bo uprizorilo ljudsko igro pokojnega tržaškega pisatelja Pregarca »Sagra«. Napisana je v domačem tržaškem narečju in tudi vsebina je zajeta iz ljudskega življenja na Tržaškem. Rado Pregarč je bil doma iz Rojana in je v igri prikazal življenje in tipe, kot so se mu kazali v domačem predmestju. Igra je polna vedrine in izvirnosti ter bo bržkone imela velik uspeh.

Ze kmalu po prvem oktobru pa bo začelo Slovensko narodno gledališče uprizorjati nekatera dela s svojega lanskega repertoarja. Poleg »Sagre« se učijo igralci tudi še drugi dve novi igri. Letošnji program našega Narodnega gledališča je precej pester in zanimiv in zato se veselimo nove gledališke sezone. Zelimo le, da bi gledališče ne pozabilo na naše otroke in da bi jim zares pripravilo eno ali več dobrih mladinskih iger.

Morda bi lahko to nalogo prevzeli tudi tečajniki, ki so dokončali ali pa še obiskujejo gledališko šolo Narodnega gledališča. K predstavam bi lahko pritegnili lepo število naših otrok, ki bi se tako navdušili za igranje. Slovenske šole zadnja leta v tem pogledu vse premalo storijo, medtem ko so bile prej šolske igre kar pogoste. Ne vemo, kje je vzrok: v lagodnosti ali prezaposlenosti učiteljev ali pa se morda bojijo, da bi se preveč ne izpostavili s takim prosvetnim delom med slovensko mladino.

In še eno željo imamo: da bi v letošnji sezoni ne uprizorjalo ideološko enostranskih in prenapetih del. Tako se bo izognilo očitku, da dela propagando za kakršenkoli svetovni nazor. Paziti mora, da njegove predstave ne vzbujajo pomislekov pri ljudeh, ki bi drugače radi šli k njegovim prireditvam.

KULTURNE VESTI

Ze pred osmimi meseci so ustanovili v Ljubljani poseben mladinski kimo. Doslej je bilo okrog 350 predstav z nad 50.000 obiskovalci. Od 6. do 12. oktobra pa bodo privedli festival mladinskih filmov.

V Ljubljani bo kmalu gostovala indijska državna plesna in pevska skupina, ki bo prikazala v svojih plesih bajke in legende indijskih narodov ter odlomke iz starih epov »Ramajana« in »Mahabharate«.

Ignazio Silone je napisal ljubezenski roman »Lukova tajnost«.

VZGOJNI KOTIČEK

Borba proti jeziku

Ena najtežjih stvari na svetu je držati svoj jezik v oblasti. Posebno težko, ko te kdo razdraži in spravi v jezo.

Tedaj zavre vse v tebi in si ne daš miru, dokler ne bruhneš iz sebe grde in ostre besede, ki jo pozneje obžaluješ, a je ne moreš več preklicati. Trenutno čutiš sicer nekako olajšanje, a največkrat le samemu sebi škoduješ in zgodi se, da zaradi nepremišljene izjave nosiš lahko posledice — vse življenje. Koliko starih prijateljstev je že bilo za vedno razbitih zavoljo žaljivih in krivičnih besed, izgovorjenih v jezi in razdraženosti!

Le redki so ljudje, ki tudi v srdu govore tako, da se jim pozneje ni treba kesati. Julij Cezar je bil tudi podvržen naglim jezam in, ker se je bal, da bi v takem razpoloženju ne dajal prenapetih izjav, se je držal naslednjega pravila: preden je odgovoril, je štel pri sebi do dvajset. Ce bi se vsi jezljivi ljudje posluževali tega sredstva, bi se takoj pomirili in obdržali svoj jezik v poslušnosti razuma.

Toda najhujši niso tisti, ki se spozabijo, le kadar se jih polasti jeza. Se bolj nevarni in škodljivi so tisti, ki brez premisleka čvekajo in jezikajo, ko so popolnoma trezni, skratka ljudje, katerim je opravljanje postala vsakdanja potreba in navada.

Ce zvedo kaj nelepega o bližnjiku, če slišijo, kako je koga malagal ali zagrešil kakšno sebično in nepošteno dejanje, nimajo miru vse dotlej, dokler tega ne povedo naprej. Nekateri delajo to iz gole klepetavosti: v sebi čutijo nekak pritisk in zdj se jim, da bi se počutili, če bi ne izblebetali vsega, kar so zvedeli. Prav nič se ne vprašajo, komu koristi, da raznašiš in širiš grde govornice o bližnjem.

Njemu prav gotovo ne! Saj ne jezika, da bi mu pomagal, kajti drugače bi govoril z njim na štiri

oči in ga skušal popraviti. Opravljivi nimajo tega poguma, temveč govore vselej za hrbtom bližnjika.

Najhujše pri opravljanju je ravno to, da ne izvira nikoli iz ljubezni, temveč iz vse drugačnih nagibov. »Ljudi je treba vendar opozoriti na zlo, ki se dogaja okoli njih!«, poreče kdo. »Opozoriti jih moramo, da ne bodo sami trpeli škode.«

V izjemnih primerih to drži, vendar opravljivi po navadi ne ravnaajo s takim namenim. O grehah in pogreških bližnjika govore z nekakim veseljem in si pri tem mislijo, da so onj sami seveda mnogo boljši. »Hvala Bogu, da nisem jaz tak, kot je oni človek.«

Zlo iščejo in za njim vohljajo pri drugih, nikoli pa ne pri sebi, četudi pogostoma niso sami prav nič boljši, ampak so morda celo veliko slabši. Pri bližnjiku zapazijo najmanjši prašek v očesu, kola v svojem pa ne vidijo.

Najteže pri opravljanju je, kako se pri tem gradem poslu resnica skoro redno pači in kar sproti spreminja. Vsak, ki sporoči naprej nelepo novico o bližnjem, nekaj doda iz svojega, to in ono pretira in poveča, drugo spet zamoči in resnica je s časom že tako zavita in spačena, da postane — laž. Opravljanje se s tem spreminja v pravo obrekovanje.

In neverjetno je, s koliko lahkoto se prenekateri tudi pri nas vdajajo tej pregrehi. Može, o katerih bi človek menil, da niso sposobni muhe ubiti, se prav nič ne pomišljajo polagoma in po načrtu ubiti bližnjika, s tem da mu uničijo ugled in dobro ime. Kaj naj šele rečemo o njih, če se pri tem nečednem poslu poslužujejo tiska ter tako širijo svoja obrekovanja med nepoučene množice! In med njimi so poklicni vzgojitelji mladine, so oznanjevalci krščanske morale. Njihovo početje je označila morala, ki jo sami drugim pridigajo, s tem da je obrekovanje postavila po pravici v isto vrsto z — ubojem!

Zakaj niso podelili »Zlatega leva«?

Na letošnjem beneškem filmskem festivalu niso podelili najvišje nagrade — »Zlatega leva«, baje zato ne, ker je noben film ni zaslužil. Prejšnja leta so kar razmetavali z nagradami, tako da so se mnogi resni filmski ljudje nad tem pritoževali, ker so tako izgubljale nagrade vsak pomen. Letos pa so prekomerno stiskali z njimi in jih niso dali niti filmom, ki bi jih bili po pravici zaslužili. To je spet vzbudilo nezadovoljstvo ne samo pri proizvajalcih filmov, režiserjih in igralcih, ampak tudi v javnosti, in to tembolj, ker so letos ravno zavoljo tega zelo omejili število predvajanih filmov, da bi prišla njihova vrednost tembolj do veljave.

Razočaral je tudi letošnji filmski festival v Cannesu, kjer so bili sicer sodniki bolj radodarni z nagradami, a jih podelili po čisto pristranskih vidikih, pri katerih so umetniške vrednote čisto prezrli. Nagrade so razdelili bolj po političnem kot po umetniškem vidiku.

Ni se mogoče ubraniti vtisa, da se je velikih filmskih festivalov vse preveč polastila politika. Povsod so prišli skoro čisto v državne roke, največ zaradi velikih stroškov, ki jih mora poravnati država, zaradi česar hoče imeti tudi odločilno besedo pri organizaciji festivala in pri podelitvi nagrad. S svojo razkošnostjo tj festivali sami izpodkopujejo pomen in ugled. Treba bi jim bilo dati bolj ljudski značaj, jih iztrgati iz pristojnosti raznih ministrstev ter zaupati čisto umetniškim ustanovam, da bi tako spet zadobili svoj pravi pomen.

GOSPODARSTVO

Vrtnar v oktobru

Septembrska suša je mnogo škodila vrtnarjem: za trg je bilo na razpolago malo povrtnin, zalivanje je zahtevalo več časa, mnogih opravil in tudi setve pa ni bilo mogoče izvršiti. Predvsem se je zakasnila setev špinače in motovilca, pa tudi zimske solate, vrzotinov ali zgodnjega zelja itd. Zato ima vrtnar tudi v začetku oktobra še vse polno opravil.

Špinačo bomo sejali še ves mesec, v zavetne lege jo sejemo celo še novembra. Sejati je seveda potrebno sorte, ki prenesejo zimski mraz. Lansko leto se je najbolje obnesla nemška sorta »spika«. Motovilca sejemo oba, drobno — in debelozrnatega. V zavarovane grede sejemo solato za solatico in tudi radič solatnik, katerega bomo v jeseni enkrat preželi, potem pa pokrili z zemljo ali slamnato odejo in dobili spomladi zgodnji radič. Sejemo tudi kreso in mesečne redkvice.

Ta mesec presajamo zgodnje zelje (vrzotine) kot ekspres, etampes in volovsko srce, nadalje zimsko solato, ki nam bo zgodaj spomladi dala trde glavice. Presajamo tudi belo čebulo, posadimo pa česen in afriško čebulo.

Endivije in zeleno (šelin) moramo opleti in jih v začetku meseca tudi lahko še pognojimo z gnojnico ali pa z v vodi raztopljenim apnenim solitrom (nitrato di calco). V 100 litrih vode raztopimo 1 kg solitra. Vsako rastlinico zalijemo s 1/4 litra raztopine.

V tem mesecu nadaljujemo z vezanjem endivije, da postanejo listi bolj beli, konec meseca pa pokrijemo endivijo in zeleno s slamatimi odejami. Konec meseca bodo nekateri že sadili zgodnji grah, in sicer sorte »ekspres Alaska«, »ekspres z dolgimi stroki«, »prince Albert« in podobne z okroglim semenom.

CVETLIČAR V OKTOBRU

Iz zemlje moramo vzeti gomolje dalij, kanter begonij, ki so rastle na prostem. Gomolji se morajo dobro presušiti na kakšnem preprihnem prostoru, in jih nato shranimo v suhi kleti.

Pognojiti in pripraviti moramo gredice, kamor bomo tedaj vsadili sajenice cvetlic, ki naj cvetejo zgodaj spomladi. To so: pennisli klinčki ali nageljčki, mačehe (viola tricolor), spominčice (myosotis), marjetice (bellis), gobčki (boccalcone), zvončnice (campanula), skabiose, silene itd.

Ta mesec zasadimo na prosto čebulice hijacint, tulipanov, narcis, irisa, krokusa, anemon, ranunkol itd. Večino hijacint bomo posadili v lonce. Najprimernejši so stari lonci, ki jih pred uporabo dobro operemo. Za sajenje hijacint v lonce ne bomo rabili stare zemlje, v kateri so cvetlice že rastle, temveč novo, ki jo dobimo ali v gozdu iz kakšnih preperelih drevesnih štorov (hrastov, kostanjev, starih murv itd.) ali pa iz neposredne bližine gnojišč in kjer so segnili leseni drobeci. Trem delom take orne zemlje dodamo en del drobnega čistega peska ali mivke ter na vsak lonec po eno čajno žličko gnojila »perflor«, ali kaj več rožene moke (farina di corna). Vse skupaj dobro premešamo. Čebulico hijacinte zasadimo

tako globoko, da se komaj spozna, kje je vsajena. Nato jo zalijemo in lonce postavimo v temo. Najbolje je, če jih zložimo v zaboj, katerega napolnimo s peskom ali zemljo, tako da so vsi lonci pokriti. Tu jih pustimo 6 do 7 tednov, nakar jih vzamemo iz zaboja in jih postavimo na okna ali police, in sicer v prostoru, ki naj ne bo pretopen. Če vsajenih hijacint ne zatemnimo, dobimo pritlične cvete.

Ta mesec moramo vzeti iz zemlje in postaviti v lonce vse cvetlice, ki smo jih spomladi vsadili na prosto: gorečke (geranije ali pelargonije), fuksije, lantane, plumbago itd. Najprej jih moramo obrezati in jih nato vsaditi ter postaviti v kak zaveten prostor.

NEKAJ MISLI K LETOŠNJI TRGATVI

Ker je letos toča v glavnem prizanesla našim krajem, bomo imeli v splošnem obilno trgatve. V vsej Italiji pa bo trgatve za kakih 5 do 10% slabša od lanske. Vино bo nekoliko slabše, ker ni bilo dežja, ko ga je grozdje najbolj potrebovalo. Grozdje najbrž ne bo kazalo zaželenih odstotkov sladkorja in zato novo vino ne bo posebno močno.

Ali mu moremo pomagati? Po zakonu se smejo mošti oziroma vina, določena za prodajo, sladkati samo z zgoščenim moštom. Navadni sladkor je prepovedan. Prevelika količina dodanega sladkorja se v vinu kmalu

spozna, manjše količine, recimo en kg na hl, pa ni mogoče spoznati. Domači pijači lahko dodamo poljubno količino sladkorja, a je ne smemo hraniti v kleti, kjer imamo drugo vino za prodajo. Kazni so zelo visoke: v srednjem 1000 lir od litra.

Če ne bo grozdje dobro dozorelo, bo vseboval mošt mnogo naravnih kislin, ki bodo škodile polnosti in zaokroženosti okusa. Del teh kislin bi bilo potrebno izločiti. Kdor bo imel prekisel mošt, naj mu takoj doda po 50 do 100 gramov apnenega karbonata (carbonato di calcio).

Jasno je, da moramo gnjilo in nagnito grozdje odstraniti od zdravega. Iz gnilih zgod pa lahko napravimo še vedno prav dobro vino. Gnilo grozdje zmastimo posebej in mu primešamo na hl po 40 gramov kiselnih soli (solfosulfato ammonico, trefosolfinna in podobne) ali 25 gramov metabisulfita. S tem zaustavimo vrenje. Po nekaj dneh se bo mošt učistil. Tedaj ga ločimo od usedline, nekajkrat prelijemo skozi leseno ali bakreno rešeto, da se prav dobro prezrača, in ga prilijemo k ostalemu kipečemu moštu.

Ali bomo moštu kaj dodali? Če ne dodamo ničesar, bo mošt sam kipel oziroma s pomočjo kvasnic, ki se nahajajo na vsakem grozdju že zunaj na trti. Te kvasnice pa so dobre in slabe, žlahtne in divje. Zato je bolje — in tako delajo v naprednih deželah, da dodamo že pri mletju grozdja odgovarjajočo količino kiselnih soli ali 10 gramov metabisulfita na hl. S tem onemogočimo divje kvasnice, tako da polagoma popolnoma prevladajo žlahtne, ki povzročijo pravilno kipeenje.

Ali bomo rabili umetne kvasnice? Če bi

(Nadaljevanje na 10. strani)

Športni pregled

ATLETIKA

STANKO LORGER

Poleg tega sta pretekli teden padla tudi dva evropska viška, in sicer po zaslugi Nemca Lanerja in Finca Landstroma. Devetnajstletni Nemeč je prvi Neamerikanec, ki je pretekel razdaljo 110 m z ovirami v manj kot 14 sekundah. S tem izrednim uspehom se je mladi atlet uvrstil med najboljše tekače v tej disciplini. Drugi evropski višek je padel v dvoboju med Finsko in Nemčijo v skoku s palico. Nov rekord je 4,51 m. V Zagrebu sta se srečali državni atletske moštvi Poljske in Jugoslavije. V vseh disciplinah so bili hudi in lepi boji in atleti obeh držav so športnikom nudili obilico dobrih izidov, ki

sodiijo med najboljše v Evropi. Jugoslavlani so se prav dobro izkazali, čeprav so bili poraženi (119:91). Slovence je predvsem zanimal tek na 110 m z ovirami, ker sta Jugoslavijo zastopala Slovenca Lorger in Puc. Lorger je tudi tokrat zmagal pred sorjakom. Odličnemu Celjanu je uspelo premagati vse ostale nasprotnike tudi v teku na 100 m.

KOLESTARSTVO

Na znamenitem milanskem dirkališču Vigorelli je Italijanski kolesar Baldini, ki je letos na Danskem osvojil svetovno prvenstvo v zasledovalni vožnji, dosegel nov svetovni rekord v enourni vožnji. V tem času je prevozil progo, dolgo 46,393 km. Kot je znano, je bil ta častni rekord last Anquetila, ki je pred kratkim nadomestil znanega Coppija. V Jugoslaviji so dobili nova državna prvaka v kolesarstvu. Za posameznike je ta naslov osvojil Veselin Petrovič, za moštva pa ekipa »Roga« iz Ljubljane.

MOTOCIKLIZEM

V Garmischu se je zaključila zanimiva motorna šestdnevna dirka v enakomerni vožnji. Zasluzeno so zmagali Čehi pred Italijani, kateri so se vseskozi ostro, a zaman borili za prvo mesto. Sledijo jim Angleži, Svedci, Nemci, Avstrijci in Rusi.

MOTONAVTIKA

Donald Campbell je postavil s svojim motornim čolnom na reakcijski pogon nov svetovni hitrostni rekord v tej športni panogi. Dosegel je povprečno hitrost 225 milj (približno 360 km) na uro. V prvem poskusu mu je uspelo pognati čoln z neverjetno brzino 450 km na uro. Prejšnji rekord je bil prav tako postavil Campbell (345 km na uro).

NOGOMET

V Moskvi je bila v nedeljo nogometna tekma med Madžarsko in Sovjetsko zvezo. Moštvi sta nastopila v istih postavah kot pred tednom dni v Beogradu oziroma Hannoveru. Zmagali so Madžari s tesnim izidom 1:0. Rusi so bili po 3 letih s tem prvič poraženi. Kaže, da se Madžarska polagoma vrača v zlate čase.

TAD

Mož v senci

12

Da bi že prišla! Poln nepotrpežljivosti je Fran pričakoval ljubljeno dekle. Erno pa je v zadnjem trenutku zadržala na Trnjevem stara gospa Marta. Na stopnicah je starka tako nesrečno padla, da si je polomila nekaj reber. Zdravnik je ukazal, naj jo prepeljejo v bolnišnico. To slabo novice je Erna pred štirimi dnevi sporočila Franu. Ta je razumel, da Erna ne more tete Marte zdaj pustiti same.

Fran je zavzdihnil in se odpravil proti vili zdraviliškega ravnatelja. O marsičem je razmišljal in si silno želel, da bi imel v tej uri Erno poleg sebe.

Z žalostnim obrazom je čez dva dni bral brzojavko, katero mu je poslala Erna:

»Gospa Marta Ronald je danes ponoči mirno umrla. Bodimo Bogu hvaležni. Pristréne pozdrave, Erna.« — Bodimo Bogu hvaležni! — Fran je razumel, kaj je s temi besedami hotela reči. Smrt je teti prihranila marsikatero bridko razočaranje. Ne bo ji treba čakati dneva, ko se bo zvedelo, da je njen sin zločinec.

Erna je spremljala žalni sprevod le do postaje, od koder so rajnko prepeljali v mesto. Sama pa je nadaljevala pot proti zdravilišču. Prispela je!

Srce ji je močno utripalo. Minute čakanja so se ji zdele cela večnost. Zdaj so se odprla vrata in Fran je stal na pragu. Prišlo je tako iznenada, da je Erni hotelo raznesti srce; noge so bile kot ohromele. Samo oči so se povečale in mu žarele naproti. Roke so se komaj vidno stegnile proti dragi osebi.

On pa je z obema rokama nalahno prijel njeno glavo in nežno poljubil njene oči. »Ljubim te, ti moje vse.« Erna je vztrepetala v radostni grozi; ko je odprla oči, se je opotekla, da jo je moral Fran prestreči.

Vse okrog nje se ji je zdelo kot daljni, daljni svet brez pomena. Držala sta se v objemu, oba neskončno srečna...

Dne 1. oktobra je doktor Karel Ronald na pristojnem sodišču vložil prijavo o smrtni nesreči z letalom bratranca doktorja Franona Ronalda, ki se je pripetila pred enim mesecem.

Ko je Ludvik Rike zvedel za vlogo, je zadevo brž sporočil Franu v zdravilišče. Ta pa ni bil nič presenečen, ker je nekaj podobnega že davno pričakoval. Tudi se ni prav nič čudil, da se je bratranec Karel vselil v njegovo vilo, kjer je prirejal sijajne gostije in najel kup služabnikov.

TEDENSKI KOLEDARČEK

Dne 26. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	628—630 lir
avstrijski šiling	23,25—24,25 lir
100 dinarjev	85—90 lir
100 francoskih frankov	147—152 lir
funt šterling	1600—1650 lir
nemško marko	146,50—148 lir
pesos	18—20 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	718—720 lir
napoleon	4950—5050 lir

VALUTA — TUJ DENAR

30. septembra, **nedelja**: 19. pobnik., Hieronim
1. oktobra, **ponedeljek**: Janez Duklj., Velja
2. oktobra, **torek**: Angeli var., Miran
3. oktobra, **sreda**: Tereza D. J., Vitomir
4. oktobra, **četrtek**: Frančišek Asiški
5. oktobra, **petek**: Placid, Dunja
6. oktobra, **sobota**: Brunon, Dalibor

RADIO TRST A

Nedelja, 30. septembra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Maršak: Mucia dom, II. del; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.30 Delibes: Lakme, opera v 3 dej.

Ponedeljek, 1. oktobra ob: 18.00 Bruch: Violinski koncert št. 1; 18.30 Z začarane police (pravljica); 19.15 Radijska univerza: Italija v letih 1870-1915; 20.30 Dalmatinske pesmi poje kvintet; 21.00 Znanost in tehnika; 21.30 Poje ženski kvartet Večernica; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 22.15 Cajkovski: Simfonija št. 6.

Torek, 2. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Beethoven: Koncert št. 5 za klavir; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Stolz: Fantazija na skladbe Cajkovskega; 21.00 »Dr. medicine Hiob Pretorius« — detektivska drama Kurta Goetza.

Sreda, 3. oktobra ob: 12.00 Italijanska pristanišča; 12.10 Za vsakogar nekaj; 18.00 Boccherini: Koncert za čelo in orkester; 18.30 Radijski teatnik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza: O vzgoji otroka; 20.30 Poje ženski vokalni tercet Metuljček; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 4. oktobra ob: 12.00 Tajne narave; 18.00 Koncert pianista Gabrijela Devetaka; 19.15 Sola in dom; 19.30 Priljubljene melodije; 20.30 Lipovšek: Orglar, kaptana; 21.00 Dramatizirana zgodba: Ezio D'Errico: »Mesto ponoči«; »Zadnji bolero«, I. del; 22.00 Iz zgodovine verskih gibanj v Italiji.

Petek, 5. oktobra ob: 12.00 Zivljenja in usode; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Cajkovski: Klavirski koncert št. 1; 19.15 Radijska univerza: Pridobitve medicine; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.15 Donizetti: Odlomki iz opere La Favorita; 22.00

Iz svetovne književnosti in umetnosti; 22.15 Chopin: 4 balade.

Sobota, 6. oktobra ob: 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 16.15 Domači motivi; 17.00 Slavni pevci; 18.00 Beethoven: Prometejsve stvaritve; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 23.00 Igra orkester Srečka Dražila; 21.15 Strauss: Netopir, opereta v 3 dejanjih.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 293: Praviijo, da ni nikjer lovska strast tako razširjena kot v Italiji, kjer je skoraj milijon lovcev. Ali ima Italija kakšno posebno lovsko bogastvo razen ptic selivk?

Odgovor: Divjadi v prosti naravi je v Italiji zelo malo, mnogo več je pa je v tako imenovanih lovskih rezervah. V teh najdemo datnjaka, srnjaka, divje kozle, kozoroge, zajce in fazane ter drugo divjad. Srnjake najdemo v Dolomitih, divji kozel se pase po visokih tirolskih hribih, kjer tu pa tam naletimo še na kakšnega medveda in merjasca ali divjega prašiča. Ta se pojavlja tudi v Beneški Sloveniji in na obronkih goriških Brd. Merjasci in volkovi so tudi v Apeninih. V visokih Alpah najdemo svizca. Divji zajec je razširjen po vsej Italiji, v višjih Alpah živi beli ali snežni zajec, podivjani kuncji pa v mnogih drugih predelih. Po vsej Italiji imamo lisico zvitorepko, Dihurji, kune, podlasice in podobna divjad so pa zelo redki. Od ptic lovijo največ fazane, jerebice in jerebe, kijunače in vse ptice selivke. Orli gnezdiijo v Alpah in v Abrucih, ravnotam tudi velika uharica in druge redke ujede. Iz tega je razvidno, da je lovcom na razpolago najrazličnejša divjad, a v tako majhnih količinah, da se mora večina lovcev zadovoljiti s tem, da ustrelj kako ptico selivko.

Vprašanje št. 294: Kako bi najtemeljiteje uničil predenico, ki se je razbohotila med deteljo?

Odgovor: Predenico najbolje uničite z ognjem. V trgovini imajo že posebne metulce ognja proti predenici. Vi si tega ne boste kupili, pač pa boste raztrosili nekoliko slame po vsem kolobarju predenice — rajše bolj na široko — polili z bencinom in jo sežgali.

Vprašanje št. 295: Pri domačem pripravljanju paradiznikove mezge oziroma konzerviranju paradiznikov dodajajo neko sol, ki trpežnost podaljša. Kako se ta sol imenuje in koliko se je doda na 1 kg paradiznikov?

Odgovor: Ta sol se imenuje salicil (acido salicilico) in vsakemu kg paradiznikove mezge se doda po en gram. Sol premešamo z mezgo, pri konzerviranju oelih paradiznikov pa te potrosimo s salicilom.

GLASBENA SOLA SPM V TRSTU

Tržaško italijansko gledališče bo začelo svojo novo sezono sred januarja z Goldonijevo komedijo »La bottega del caffè«. Prve dni oktobra pa bo gostovala v Novem gledališču neka italijanska igral-ska skupina, ki bo prikazala večje število kriminalnih dram, kakor so v modi v Ameriki in Angliji, zadnji čas pa tudi v Milanu.

Vpisovanje lanskih in novih gojencev traja do 1. oktobra. Gojenci se vpisujejo vsak dan od 10. do 12. ter od 16. do 18. ure v šolskih prostorih v ulici Machiavelli 22/II. Poučujejo: klavir, violino, harmoniko, orkestralne instrumente in glasbeno teorijo.

Iz Gorice

OPOZORILO KMETOVALCEM

Kot lani tako bo tudi letos država podprla kmetovalce pri nakupu izbrane semenske pšenice. V poštev pa pride le pšenica tehle vrst: San Pastore, Tevere, Aquila, Impeto, Fortunato in nekaj podobnih. Natančneje se lahko poučijo pri Kmetijskem nadzorništvu v ulici Duca D'Aosta.

Država bo dala 3500 lir podpore za nakup enega stota semenske pšenice. Vsa prošilec sme prositi podporo za največ en stot. Vsa dežela bo dobila podpore za nabavo 1310 stotov.

Prošnjo je treba napraviti na posebnem obrazcu, ki ga dobiš pri deželnem kmetijskem nadzorništvu, kjer jo vložiš najkasneje do 15. oktobra. Na poznejše prošnje se ne bodo ozirali.

NEKAJ MISLI K LETOŠNJI TRGATVI

(Nadaljevanje z 8. strani)

hoteli imeti prav odlična vina, bi moral mošt kipeti samo z zlahtnimi, umetnimi kvasnicami. V tem primeru bi morali z dodatkom kiselinski soli ali metabisulfita zamoriti sploh vse naravne kvasnice, mošt pretočiti in mu dodati odbranih kvasnic, ki vodijo kipenje tudi ob obilni količini žveplene kisline. Če dodamo umetne kvasnice, je potrebno raztopiti v vsakem hl mošta po 20 gramov amonijevega fosfata, ki je hrana za kvasnice.

Kdor ima prav malo zlahtnih sort grozdja, temveč samo slabše vrste, kot so: glera, klarna meja, zelena rebula, pika in podobne, naj doda moštu nemški pripravek »vinobon«, ki okus temeljito zaokroži in zboljša.

CESTITAMO

V nedeljo, 23. septembra, sta si v barkovljanski cerkvi obljubila večno zvestobo ing. Hilarij Rolih in gdč. Zorka Pertot. Mlademu paru želimo mnogo sreče v novem življenju ter mu iskreno čestitamo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 30
Telefon 29-477

Fran je poklical k sebi zvestega strežaja Karerja. Ko je Erna še isti večer srečala bolničarja, bi ga skoraj ne bila spoznala. Lepe, polne brade ni imel več. Zdelo se ji je, da vidi pred sabo njegovega sina. Ker si ni znala tega pojava raztolmačiti, je vprašala Frana, čemu ta sprememba. Zvedela je, da bo Karer prosil za službo v Karlovi, oziroma v Franovi vili.

»Kakšen vzrok pa te je privedel do tega?« je vprašala.

»Tam potrebujem zanesljivega človeka, ki me bo o vsem sproti obveščal. Hočem biti poučen, kaj se godi v moji hiši. «Potem nista o zadevi več govorila. Po nekaj dneh sta zvedela, da se je posrečilo strežaju dobiti v vili namestitev.

Preteklo je eno leto in vrnila se je spet pomlad. Medtem sta živela dva človeka ločena od vsega sveta v zdravilišču in preizkuševala novo zdravilno sredstvo ronaldin. Za ta dva ni vedel niti Karel, ki je živel v strahovitem in prenapetem pričakovanju, kdaj bo sodnija proglasila bratranca Frana za mrtvega. Šele tisti dan se mu bo odprla pot k neizmernemu bogastvu in namišljeni sreči. Končno se je tisti dan le začel približevati! Dolgo zeleni trenutek je že bil tu; še dvanajst ur ga je ločilo od poroke s krasotico Delly Kranerjevo. Vse preteklo leto je preživel v večnem strahu, da se Fran lepega dne povrne! Če je pomislil na preteklost, je bil kar vesel, da si ni umazal vesti z umorom bratranca. Njega, novega gospodarja Ronaldovih tovarn, ni pekla vest, da je njegov bratra-

nec Fran postal žrtev letalske nesreče, ko si je z begom skušal rešiti življenje.

Take in druge misli so obhajale Karla, ko je stal pred visokim zrcalom v oblačilnici vile Ronald. Popravljaj si je črno ovrtnico in se škropil z dehtečo kolinsko vodo. Ko je bil napravljen, je segel še v hlačni žep. Tu je imel vedno skrit samokres, in sicer od tistega dne dalje, ko je začel uporabljati ronaldin v zločinske namene. Ta mala, črna stvarca mu je vlivala nekakšen čut gotovosti in se zato ni nikdar ločil od nje. Tudi sedaj, ko se mu je zdelo, da se nima ničesar bati, ga je vtaknil v žep.

Ta hip so se odprla vrata. Vstopila je Delly, ki ni niti več potrkala, ko je šla v Karlove zasebne prostore. Karel je pred zrcalom vžgal le električne sveče. Delly je pa odprla glavno stikalo, da se je ves prostor kopal v žarni luči.

»Dober večer! — Si že pripravljen?« je vprašala in je z zadovoljstvom opazila, kakšno občudovanje je žarelo iz Karlovih oči. Ljubil je to žensko tako brezmejno, da je bil pripravljen zanjo postati tudi morilec. Zaradi nje je hotel postati edini lastnik Ronaldovih tovarn.

Karel jo je objel. — »Jutri je najin veliki dan, Dellyca«, ji je ves blažen šepetal. »Jutri je najina preizkušnja pri kraju. Ko se poročiva, se boš kot edina gospodarica vselila v te prostore. Uživaj bova srečo in bogastvo.«

(Dalje.)